



REFORMÁTUS HÍRADÓ

VI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM

Támogatók: Felsővárosi, Hidelvei, Íriszi, Kerekdombi, Szamosfalvi, Törökvágási, Újalsóvárosi Református Egyházközség, Kolozsvári Református Kollégium.

Szerkesztőbizottság:
Ballai Zoltán, Bibza Gábor,
Kerekes Edit

Kegyrtárgyak, egyházi levéltárak, ha „megszólalnak”

Mivel is foglalkozik a Pokoly Társaság?

Egyházi énekanyagot vizsgálunk, kegyeszek, ön- és ötvösművek, textíliák, a marosvásárhelyi Teleki-Bolyai könyvtár supralibroszainak történetét, a kommunista kollektívizálás egyházi következményeit, az egykori szekuritáté levéltári adatait tárják fel, az 1600-as évek kolozsvári református világába kínálnak betekintést több tucatnyi további különleges tematika mellett a Pokoly Társaság kutatói. Mozgásterük rendkívül tekintélyes, ugyanis a kommunizmus idején ilyen jellegű munkáról intézményes, koordinált keretek között szó sem lehetett, így gyakorlatilag feltáratlan maradt a 20. század első fele is. De nemcsak kutatnak, hanem ezen túl állagmegóvást is végeznek – az erdélyi református egyházközségeknek szinte a felében már sikerült elérniük az értéktárgyak és levéltári anyag megfelelő tárolásának biztosítását. A társaság törekvéseit magukénak valló kutatók már másfél évtizeddel a Pokoly Társaság egyesületként való megalakulása előtt munkának látták, az azóta eltelt időszakban harmincnál is több kötetben közzölték kutatásaik eredményeit. (Részletek a 9. oldalon)



Közel 300 egyházközség anyagát gondozták már a kutatók, a fele még hátravan

Isten közelségének és jelenlétének a megélése



■ A karácsony az az ünnep, amely valamennyi ember számára lehetőséget kínál a változásra. Sokan a változást annyiban látják, hogy az ünnepnapok kiközösítik őket a hétköznapok megszokott és néha már unalmassá vált rendjéből. Az igazi változásnak viszont sokkal mélyrehatóbbnak kell lennie. Csak azok értik meg ezt, akik átérzik, hogy a karácsony örömhíre arról szól, hogy *velünk az Isten*.

Elképesztően gazdag üzenetet hordoz magában ez a rövid kijelentés. Mindenekelőtt rávilágít arra, hogy nem vagyunk egyedül nyomorúságunkban, nehézségünkben, bűneinkben, mert Isten közel jött hozzánk, hogy szabadítónkka legyen. Aki ezt az örömhírt megérti, csak az tud igazán ünnepelni, mert átérzi, hogy mekkora áldozatra volt

képes Isten, amikor úgy döntött, hogy a történelem egy bizonyos pontján elküldi közénk az Egyszülöttét, hogy általa megváltson minket az örök haláltól és kárhazottól.

A karácsony viszont nem egy régi eseményre való emlékezés csupán, hanem ez az ünnep Isten közelségének és jelenlétének a megélést jelenti a mában. Fontos felismernünk azt, hogy Krisztus nem egy távoli világba érkezett, hanem a mi világunkba. Abba, ahol a bűn annyi minden megfertőzött már: az emberi kapcsolatokat, a józan gondolkodást és a tiszta értékrendet is. Abba a világba, ahol egyre kiélezettebb a feszültség a kultúrák és vallások között, ahol ártatlan embereket gázolnak halálra, ahol a természetellenes dolgok kezdenek lassan természetessé válni.

Ez a mi világunk. Isten ebbe a világba küldte el az ő egyszülött Fiát, hogy ezáltal megmutassa az ember iránt érzett végtelen nagy szeretetét. Ez a karácsony örömhíre, mely nemcsak egyeseké, hanem mindenkié, aki hisz Jézus Krisztusban, és aki elfogadja őt élete Urának és Megváltójának.

Az emberek sokan sokféleképpen gondolnak és hisznek Krisztus-

ról. Van, aki Megváltójaként tiszteli és szeretettel gondol rá, van, aki csak egy vallásalapítót lát benne, mások pedig egy végső nagy háborúhoz kapcsolják az ő nevét, amit az ő nevében folytatnak majd egymás ellen az idők végezetén.

Egy igaz keresztyén ember számára azonban soha nem az számít, amit az emberek gondolnak Krisztusról, hanem az, amit az Atya kijelentett vele kapcsolatban. A Szentírás tanítása szerint a názáreti Jézusban a világ Üdvözítője és Megváltója jelent meg számunkra. Jézust szabadítani és megváltani küldte Isten e gonosz világba, szabadítani abból, ami a legnagyobb csapdát jelenti az ember számára: a bűnből. A bűn az, ami elválaszt minket Istentől, Jézus pedig azért jött, hogy az ember újra közel kerüljön a Teremtő Atyjához és Istenéhez. Krisztus szabadítása cél és megoldást ad az ember életére.

Jézus értünk jött, de nemcsak azért, hogy az örök haláltól és a kárhazottól megmenten, hanem azért is, hogy aktuális élethelyzetünkben segítséget nyújtson. Mert csak ő tud igazán felemelni, segíteni, vigasztalni és megszabadítani. Az vállalhatja magát igaz keresztyén-

nek, krisztusi embernek, akinek életében valóban Jézus Krisztus az Úr. Mert a keresztyénség jóval több, mint egy sor parancsolatnak a betartása, a keresztyénség tulajdonképpen Krisztus vezetésének és jelenlétének a megélését jelenti a mindennapokban.

A karácsony ünnepe nem egy múltbeli Jézus Krisztusról szól, hanem arról, aki a jelenben is közöttünk van. Ő nem távoli egekből figyel a mi életünket, hanem jelen van közöttünk, mert részese akar lenni a mi életünkkel. Úgy éljük meg a mi hitünket és keresztyénségünket, hogy meglátszódjon rajtunk: Jézus Krisztus a mi szabadítónk és királyunk, Ő uralkodik a mi életünk felett. Az ő uralma nem leigázó hatalom, nem kényszer és teher, hanem felszabadító, biztonságot nyújtó, életünknek célt és értelmet adó örömteli dolog. Mi így hódolunk előtte ezen az ünnepen, de hitünk szerint egykor az ő nevére minden térd meghajol majd, és önként vagy kényszerűségből minden nyelv megvallja, hogy „Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére”.

Vajda István Gellért
magyarléta lelkipásztor

Karácsonyi álom



■ Gyermekkori békés karácsonyok emléke kering bennem, amikor szüleinknek köszönhetően számunkra minden tökéletesnek tűnt. Hatalmas hóban, mára már talán szegényesnek tűnő csomagjait vonszolta felénk a láthatatlan angyal. A lázas készülődésben öcsémrel rendszeresen összekaptunk. Mégis olyan volt minden, mint egy álom, igazi karácsonyi álom.

Mára se hó, se meghitt hangulat, csak a hajsza és a hideg maradt, szüleink is megöregedtek, s az öcsém is messze innen ünnepel, helyi szokások szerint, kis családja körében. A nagyvilág is hazajön hozzánk a lét számos csatornáján keresztül, minden jó és kevésbé jó hatásával.

A mi feladatunk lenne, szülőkké vált gyermekeknek, a világunkat ismét megélhető álmommá tenni környezetünk, családtagjaink számára. Hol kezdődik mindez el? A készülésben, a kosárban vagy a szokásokban?

Szüleink a maguk zárt világában hatalmas erőfeszítéssel álombeli állapotokat varázsoltak körénk. Ezt kellene tennünk nekünk is gyermekeinkért, közösségünkért, mesésé téve környezetünket. Emberileg ez szinte lehetetlennek tűnik. Manapság a legjobb játékfilm is a varázsló csak belehalhat az emberszórakoztató erőfeszítésébe.

A karácsony lényegéhez kellene visszatérnünk. Oda, ahol minden elkezdődött. A betlehemi jászolhoz. A karácsonyi álom lényege, hogy Isten közénk jött Jézus Krisztus által. Ez az isteni közelség teszi az ünnepet ma is igazán rendkívülivé. Ebből a felismerésből táplálkozott szüleink hite, mikor a legfagyosabb lelkiállapotban is békés karácsonyt vontak szeretetből körénk, s mindazoké, akiket a történelem során megérintett a karácsonyi álom.

Ha mindenkit megérintene az álom, akkor jobb lenne a világunk, nemcsak így, karácsonykor.

Bibza Gábor
esperes

Látok jövőt Bodonkúttól Magyarfodorházáig

Kolozsvár közeli szórvány karácsonyi ajándékként Gáspár Károlynak

Semmiség az a húsz kilométer, amit meg kell tennie naponta Kolozsvárig bodonkúti otthonából, ahova alig két hete költözött be feleségével és a 4 és fél éves Szilárdal. És ahova áprilisra a kislányukat várják. Újdonatú szolgálati helyén Gáspár Károly egyszerre hat településen fog szolgálni, amelyeket korábban két lelkész pásztorolt. S bár az egymástól legtávolabb eső két szolgálati helye között a távolság nem kevesebb, mint 18 kilométer, ő mégis tele van örömteli bizakodással, és reméli, hogy a gyülekezet kezdeti lelkesedése is hosszasan kitart. Addig, amíg egyre többen, nagyon sokan, mindannyian meglátják azt a bizonyos jövőt, amit Gáspár Károly már megpillantott.

KEREKES EDIT

Ha Kolozsvártól Nyugatra nézünk, a kalotaszegi színnyag, szinte színreformátus falvak gyöngysorát látjuk. Ha derékszögnyit északra fordulunk, teljesen átalakul a kép: olyan szórványra tekintünk, amely a mezőségihez hasonló demográfiai összetételű területen inkább már csak a méltó elmúlás lehetőségét hordozná. Sokan Bodonkút–Magyarfodorháza–Magyarmacska háromszögében is ezt látják. Nem úgy Gáspár Károly, a három település és a hozzájuk tartozó, egyetlen lelket számláló Magyarderzse, szintén néhány híves Páncélceh és 18 lelkes Kisesküllő új lelkésze, aki a hat gyülekezetben összesen is csak alig mintegy kétszáz lelket szolgál.

Lipcsétől Bodonkútig

– Nagy öröm számomra, hogy a gyülekezeteim tekintettel vannak egymásra. Ahogy a kisfiunk készül most a testvére születésére, megnevezve a hűgának szánt játékaikat, készíttetve a majdani helyét, ahogyan osztozik az életterén, hogy abban a kicsinek is

igényelték, hogy minden vasárnap meglátogassam őket, ami számomra igen kellemes meglepetés – részletezi Gáspár Károly. A három kisebb gyülekezetbe havonta egyszer jut majd el, de így is nagyobb közelségben lesz minden hívéhez, így sor kerülhet a fodorháziak által igényelt családlátogatásokra is már januárban. – Szívesen megyek, hiszen a családlátogatás a kulcsfontja egy kialakulóban levő, újjalakuló gyülekezeti közösségnek. Ily módon a hívek gondjait, problémáit is közelebbről lehet érezni, megkísérelni orvoslásukat.

A Gáspár család hosszú utat tett meg Bodonkútig. Két évi dési segédlelkészség után Németországban töltötték el négy esztendő, a lipcsei tanulmányi szabadságot követően pedig Gáspár Károly megkapta első egyéni parókiáját a mintegy 120 lelkes Kékesen (Beszterce-Naszód megye). A lelkész kékesi nagy elődeiről beszél, akik a faluban gyülekezeti házat építettek, és akiknek nyomdokain haladva értékes tapasztalatokra tehetett szert. Sok terve van, szeretné megmozgatni az embereket új szolgálati helyén. A karácsonyi csomagban egy új otthon mellett sok teendőt is ka-



Bodonkút és Magyarmacska olyan közel van, hogy biciklivel is be lehet jutni Kolozsvárra

lik, de Kisesküllőn a templomba be kéne vezetni az áramot, hiszen a nyolcvanévesnél idősebb Károly bácsinak már nehéz a harangozás.

Szimbiózisban Kolozsvárral

– A város terjed, ezt megállítani nem lehet. Mi pozitívan tekintjük ezt a lehetőséget. A gyülekezeti tagjaink gyermekei, unokái Kolozsváron élnek, de nagyon sokan naponta ingáznak kolozsvári munkahelyükre – a környék családi szinten összenőtt Kolozsvárral. Nagyobb ünnepeken, így

hetően röpké két hónap alatt teljesen felújították a bodonkúti parókia belsejét, a központi fűtést újracserélték, a porond helyén beton és padló van ma már. Az egyik vállalkozó saját költségén készítette el az egyik szobát.

Gáspár Károly a lehetőségeket is keresi, amelyekkel azt a bizonyos jövőt meg lehetne alapozni. Egyik kulcsát a faluturizmusban látja, amihez nagy előny a város közelsége, hiszen az infrastruktúra sokkal jobb (mint például Kékes környékén volt), bár nem tökéletes. A városi közszállítás járatai kijutnak Bodonkútra, Magyarmacskaig, a távolsági buszjáratok is

pedig 112 kilométert ingáztak Kékesről Kolozsvárra. A közgazdász Tímeát ugyanis ide kötötte a munkahelye, és a kisfiuk is ide jár óvodába.

Múzeum, gyermektábor, vendégszoba

A bodonkúti Budai Nagy Antal Egyesületben és elnökében, Jakab Istvánban is támogatóra vél találni a fiatal lelkész. Az egykori parasztfelkelés vezéregyéniségéről elnevezett egyesület gondozza a volt felekezeti iskolát, Gáspár Károly szerint ott akár kis múzeumot lehetne kialakítani, vendégszobákkal bővíteni, valahol esetleg egy emlékművet felállítani – utóbbi ötlet megvalósításához egyébként adományokat fogad el az egyesület. Rendelkezésre áll egy szép telek is, ahova már két gyülekezet jelezte, hogy gyermektábort szervezne. A lelkész nem riad vissza a pályázatírástól, de a kétkezi munkától sem – Kékesen nem volt vezetékcsatlakozás, ennek helyettesítéséhez több hidrofórt kellett összekötni, javítani, karbantartani, meg kellett oldani, hát megoldottuk.

Októberi kinevezése óta megtette a tiszteletköröket az illetékes önkormányzatoknál, járt már Nagyesküllőn és Kajántón is a polgármester asszonyoknál bemutatkozni, és úgy érezi, szintén támogatókra találhat a hivatalokban. Egyikük azzal fogadta, tud adni még ezer lejt az idén, a másik pedig így szólt: ha megjavítják az ortodox templom kerítését, hát hogy nézne majd ki, ha mellette a református templomé dől össze...?

Az ifjú pap nagyon hálás a kolozsvári gyülekezeteknek a sok segítségért, azért, ahogyan útját, otthonteremtését egyengetni igyekeztek. Hiszi, amit egyik kollégája mondott, amikor Bodonkúton őt bemutatta: „A közösen végzett munkának építő ereje van.” Gáspár Károly továbbviszi e gondolatot: – Én is ezt szeretném, hogy együtt gondolkodjunk, együtt dolgozzunk, Isten segítségével tanuljunk meg együtt járni.



Gáspár Károly: Együtt gondolkodni, együtt dolgozni – a családdal, gyülekezettel

helye legyen, úgy a három gyülekezet is egymáshoz igazodva próbálja kialakítani például a vasárnapi istentiszteletek rendjét, a nagyheti szertartásokat, hogy sikerüljön mindenhova eljutnom, ugyanakkor felméri azt is, hogy nem lehetek ott naponta minden gyülekezetben, és nem is várják el. Viszont a kéthetenkénti istentisztelet helyett

pott: a páncélcehi templom tetőszerkezetét magyar kormányzati pénzből tervezik megjavítani, hogy a már romos műemlék állagát megőrizhessék, de a többi település templomainak tetőszerkezetét is javítani kell, hogy a beázások ne okozzanak nagyobb rongálódást. A fodorházi parókia csatornarendszerének a felújítása éppen zaj-

karácsonykor is megtelik a templom olyanokkal, akik nem laknak itt – mondja a lelkész, aki ebben lehetőséget lát. Úgy véli, a gyülekezet élni akar, az emberek nyitottak, és őket is tettekre sarkallja, hogy új lelkészüket családostól köztük fog lakni. Alighanem valami ilyesféle öröm hajthatta őket, és így a faluhoz kapcsolódó sok lelkes vállalkozónak köszön-

elég gyakran közlekednek a főbb útvonalon, a Macskásra vezető utat frissen aszfaltolták, éppen két hete adták át. – Ide biciklivel is könnyű kijutni – mondja a lelkész, és neki elhisszük, hiszen éveken át 1200 kilométerre levő Lipcséből utazgattak haza, de a felesége szüleihez, a 250 kilométerre levő Székelyudvarhelyre is gyakran utaznak, négy éven át

Kegyrtárgyak, egyházi levéltárak, ha „megszólalnak”

Mivel is foglalkozik a Pokoly Társaság?

DR. BUZOGÁNY DEZSÓ

Tudomásom szerint jelenleg az Erdélyi Református Egyházban állagmegóvást csak egyetlen intézmény végez, a Pokoly József-ről elnevezett egyesület, amely ugyanakkor egyháztörténet-kutatással is foglalkozik, tehát erről az egyesületről lesz szó az alábbiakban. A Pokoly Társaság 2012-ben alakult meg. Történetéről sokat egyelőre még nem lehet mondani, annál többet az előzményeiről, és arról az útról, amely idáig vezetett.

Történések a református kar doktoriskolájában

A munkacsoport működése szoros kapcsolatban áll az erdélyi református egyháztörténet kutatásával, amelynek hosszú ideje nem alakult ki intézményes kerete. A kommunista időben két olyan intézmény is volt, amely keretül szolgálhatott volna ennek, a Protestáns Teológia és a Református Egyház Kolozsvári Gyűjtőlevéltára, de az akkori viszonyok közepette az intézményi háttérre még gondolni sem lehetett. A 90-es fordulat után új lehetőségek előtt találta magát ez a tudományág is. Nem véletlen tehát, hogy épp ez a két intézmény lett a megújuló egyháztörténet-kutatás fészke. Először a Protestáns Teológiai Intézet egyháztörténeti tanszéke indított el kutatási és kiadási programot azzal a céllal, hogy fiatal kutatókat neveljen, illetve a kommunista időszak óta elfekvő és az újonnan születő egyháztörténeti munkákat kiadja. Az utánpótlás-nevelés eléggé bizonytalanul indult, de a kezdeti megtorpanások ellenére mégiscsak felgyorsult, 1999-ben pedig megszületett az EREF (Erdélyi Református Füzetek) könyvsorozat is, a már említett kettős céllal. A két intézmény akkor talált egymásra, és alakított ki amolyan fél-intézményi keretet, amikor 1999-ben sor került Bod Péter zsinati végzéseket tartalmazó gyűjteményének a kiadására. Azóta is sikeresen együttműködnek.

Időközben új kapu nyílt meg a tudományág előtt. 1993-ban megszerveződött a kolozsvári állami egyetemen a Református Tanárképző Kar, és itt 2001-től lehetőség adódott a mester- és a doktorképzésre. Tekintettel arra, hogy a karon magyar nyelvű oktatás folyt, és a két fokozatot anyanyelven is meg lehetett szerezni, ugyanakkor pedig a történelem szakon nem volt doktorképzés, sok történész és művészettörténész jelentkezett a kar doktori iskolájába. Ez olyan lehetőséget csillantott fel a doktori iskola egyháztörténet tanára előtt, amelyet mindenképpen ki kellett használnia az egyháztörténet javára. Ki is használta, és a jelentkezőket többnyire az egyháztörténet vagy egyházi művészet irányába terelte. Idő múltával az itt alakult egyháztörténeti munkaközösség mind jobban és jobban működő szakmai közösséggé érett. Az érési folyamatban igen kiemelt szerepet kaptak az éveken át végzett rendszeres tereprgyakorlatok. Ami-

kor pedig nevet kellett választani, akkor erre a Pokoly József neve tűnt alkalmasnak, aki egyike volt az 1895-től Kolozsváron újrászervezett Református Teológia első tanárnemzedékének, az egyháztörténeti tanszéken. Több éves kutatómunka és előkészület után végre 2012-ben a munkacsoport törvényesen is bejegyzett Társasággá alakult át.

Pokoly Műhely és Társaság

A korai Pokoly József Egyháztörténeti Műhelyt nem lehet különválasztani a későbbi Pokoly Társaságtól. Az előbbi tágabb szakmai közösséget alkotott, és amolyan mozgalom volt, az utóbbi pedig szűkebb szakmai közösség, és többé-kevésbé intézményesített kutatást és állagmegóvást végez. Vegyük sorra ezeket.

Az egyháztörténeti műhely tehát amolyan mozgalom volt, és ennek keretén belül csoportos és egyéni kutatások egyaránt történtek. A beszámolót a Protestáns Teológiai Intézetben elindított egyháztörténet-kutatással kell kezdenem. 1996–97 között csoportos kutatás keretében vettük vizsgálat alá Bod Péternek a református zsinatok végzéseiről készített gyűjteményét Albert András és Simon Anna volt teológiai hallgatókkal, és adtuk ki később 1999-ben, közösen az Erdélyi Református Egyházi Levéltárral. Utána, 2001–2003 között, Ósz Sándor Előddel és még néhány akkori diákkal ugyancsak csoportos kutatást és forrásfeltárást végeztünk a hunyad-zarándi egyházmegyében, és ennek anyagát három kötetben jelentettük meg. Ezzel párhuzamosan a jelenkor egyháztörténetének a kutatását is elindítottuk három diákkal (Kádár Tamás, Mihály Lehel, Sebestyén Előd), és az egyház központi levéltárában, illetve a Protestáns Teológia levéltárában talált adatokból készítettük el összefoglaló kötetünket a Protestáns Teológia 1950–55 közötti életéről. Később ugyancsak teológiai hallgatók (Tőkés Attila, Szabadi Erzsébet, Gede Csongor, Kasza Erika, Barabás Attila és Bartha Réka) végeztek forrásfeltárási kutatómunkát az erdélyi református kollégiumok két háború közötti életéről, és ez gyűjteményes kötetben látott napvilágot 2006-ban. Ezenkívül több kisebb cikk és tanulmány is megjelent a *Református Szemlé*ben a két világháború közötti időszak egyháztörténetéről Barabási Endre, Gavruca Emese és Bartha Réka és más teológiai hallgatók tollából.

Egyéni kutatásról is számot adhatunk. A műhely által elindított programok egyikében Kurta József az Öreg Graduállal foglalkozott, amelynek eredményeit külön kötetben jelentettük meg 2002-ben, aztán egyéni kutatóként működött itt Kolumbán Vilmos József is, akinek két kötetét is sikerült megjelentetni: *Törvényhozó egyház* (2002), illetve *Backamadarasi Kis Gergely* (2005). Ugyancsak ide sorolható Ósz Sándor Előd, aki a hunyad-zarándi forrásfeltárást mellett a szászvárosi református kollégium diákságának a névsorát is összeállította (megjelent

2006-ban). A felsorolt kutatások eredményeit az EREF sorozatban publikáltuk.

A felkutatott forrásanyag hatalmas mérete új sorozat elindítását tette szükségessé. Így született meg 2001-ben az Erdélyi Református Egyháztörténeti Adatok sorozat, többnyire forrásközlésre. Ebben csoportos és egyéni forrásfeltárást is napvilágot láttak. Jelen pillanatig 9 kötetet jelent meg: az Erdélyi Református Egyházkerület zsinati végzéseinek 2 kötetet, a Hunyad-Zarándi református egyházközségek történeti katasztere 3 kötetben, a Sepsi református egyházmegye vizitációs jegyzőkönyvei 1 kötetben, a nagysajói káptalan egyházközségeinek történeti katasztere 1 kötetben, a Hunyad-Zarándi Református Egyházmegye Parciális Zsinatainak végzéseinek 1 kötetben és a Küküllői Református Egyházmegye parciális zsinatainak 1 kötetet.

Klenódiumokról, harangokról, iskolákról

2001-től a Protestáns Teológia egyháztörténet tanára meghívást kapott az állami egyetemen működő tanárképző karra, ahol létrehozta a Pokoly-műhelyt ottani fiókját. Az itt elindult kutatásba kapcsolódottak bele kezdetben a mesteri fokozatra jelentkező hallgatók, 2003 után pedig a tanár PHD hallgatói. 2002–2012 között itt is több egyéni és csoportos kutatás indult. Az egyéni kutatások közül hadd emeljük ki azokat, akik a műhely szélesebb közösségéhez tartoztak: Kis Juhász Vilmos az egyházi énektanár vizsgálatát végezte el, Szász Anikó a Kolozsvári Református Egyházközség 17. századi életébe nyújtott betekintést, Fejér Tamás a fogarasi református iskola működésének részleteit tárta fel, Gálfi Emőke a gyulafehérvári hitelshelyequisitorait mutatta be, László Kimpján Annamária a marosvásárhelyi Teleki-Bolyai könyvtár supralibroszairól írt, Tóth Levente az udvarhelyszéki református egyház patrónusainak egyházi működését tárta fel, Straubné Rácz Etelka a Királyhágómelléki Református Egyházkerület 20. századi megalakításának a kérdéskörét vizsgálta, Kovács Mária Márta az egyházi kegyzsereket, az ön- és ötvösműveket dolgozta fel, Tamásné Horváth Iringó az egyházközségek textíliáit kutatta, Nagy Alpár Csaba a Dél-Erdélyi Református Egyházkerület életére vonatkozó levéltári anyagot tárta fel, Jánosi Csongor a volt Állambiztonsági Szolgálat levéltárában lévő adatokat gyűjtötte össze a református egyház 20. század közepi életéről, Kis Zoltán a kommunista korszakban elindított kollektivizálás egyházi lecsapódását követte nyomon, Sipos Dávid pedig az egyházi orgonákat vizsgálta.

Ezek többnyire egyéni kutatások voltak. Az állami egyetemen elindított csoportos egyháztörténet-kutatásokat már csak a műhely szűkebb közössége végezte. Kezdetben tagjai voltak Kovács Mária Márta, Tamásné Horváth Iringó és Tóth Levente, valamennyien PHD-hallgatók, és



Hogy ükunokáink is őrizhessék

Ósz Sándor Előd teológiai hallgató, majd levéltáros (jelenleg ő is PHD-hallgató), később csatlakozott Sipos Dávid, ugyancsak PHD-hallgatóként. 2002–2009 között közös kutatási program fogta össze őket: a Küküllői Református Egyházmegye egyházlátogatási jegyzőkönyveinek és parciális zsinatainak a végzéseinek. Kutatásaink eredményeit négy kötet foglalja össze (2008–2012), amelyek az itt elindított Fontes Rerum Ecclesiasticarum in Transilvania sorozatban jelentek meg. 2007–2010 között elvégezték az egyházmegye gyülekezeteiben fennmaradt értéktárgyak (klenódiumok, textíliák, harangok, orgonák) és az egyházközségi levéltárak anyagának a leltározását és digitális rögzítését. A négy vaskos kötet nemcsak az egyházlátogatási jegyzőkönyvek szövegeit tartalmazza, hanem szakszerű bevezetőt, a gyülekezetek lelkészeinek és tanítóinak a névsorát, szaktanulmányokat a gyülekezetek klenódiumairól, textíliáiról és orgonáiról, továbbá részletes tárgymutatót, tematikus bontásban, és a kötetben szereplő latin szavak és kifejezések szótárát.

Összesítve a Pokoly József Egyháztörténeti Műhely eddigi termését, adatszerűen, az EREF 1999–2015 között 20 kötetet jelentetett meg. Ebből fiatal szerzők eredeti munkája 9, a kommunista uralom alatt elfekvő írás 5, rövidebb forrásközlés 5, egyéb 2, előkészületben: lelkész és egyházközség a kommunizmus idején. Az össztermés közel 4500 oldal. Az Erdélyi Református Egyháztörténeti Adatokban mostanig megjelent 11 kötet, közel 4000 oldal, a Fontes Rerum Ecclesiasticarum in Transylvania sorozatban pedig 4 kötetet sikerült kiadni, 3200 oldal dokumentumot és ezek szakszerű feldolgozását tartalmazza.

A Pokoly Műhely szűkebb szakmai közössége kifejezte igényét, hogy a doktori iskola elvégzése után is együtt maradjon. Ennek alapján került sor 2012-ben a tulajdonképpeni Pokoly Társaság hivatalos állami bejegyzésére, egyesületként. Tagjai: Sipos Gábor egyetemi előadótanár, Buzogány Dezsó egyetemi tanár, Kolumbán Vilmos József egyetemi tanár, három végzett PHD-hallgató: Kovács Mária Márta muzeológus, Tamásné Horváth Iringó, és Tóth Levente, az egyesület alkalmazottja, illetve két PHD-hallgató: Ósz Sándor Előd levéltáros és Sipos Dávid.

Megtanítani, hogyan vigyázzanak kincseikre

A sorozatos kutatóutak tapasztalata az, hogy a meglátogatott gyülekezetekben, minden baráti figyelmeztetés ellenére sem történt előrelépés az értéktárgyak és levéltári anyag megfelelő tárolására nézve. Ezért egyesületünk elhatározta, hogy új programot indít: végigjárja az egyházkerület valamennyi gyülekezetét, s a digitalizálás és a leltározás mellett rendbe szedi a levéltárakat, illetve elvégzi az értéktárgyak szakszerű tárolását is. Erre nagyobb támogatást is sikerült szerezni, és ez év végétől az Erdélyi Református Egyházkerület hivatalos programjaként végzi ezt a munkát az egyesület, így készülve a reformáció 500. jubileumára. A több mint 600 anyas és leánygyülekezettség közül közel 300-nak az anyagát részben feltártuk, részben digitalizáltuk, részben megtörtént a szakszerű állagmegóvás is.

Tevékenységünk azonban nem merül ki csak ennyiben. Jól tudjuk, hogy nincs biztosíték arra nézve, hogy a rendbe szedett egyházközségi emléktárgyak megmarad ebben a rendezett formában. Ezért rendszeres tájékoztatásokat is tartunk gyülekezeti tagoknak és helyi lelkészeknek egyaránt. Ezeket felhívjuk a figyelmet az emléktárgy történelmi és művészeti értékére, továbbá arra, hogy mennyire fontos ezeket szakszerűen tárolni és esetenként megjavíttatni, illetve tanácsokkal szolgálunk a tárolásra és javításra nézve. Ezzel párhuzamosan ugyanakkor elkezdődött a lelkész- és vallásnárjelöltek felkészítése is az állagmegóvó foladatra.

Nos, a 20. században nem alakult ki intézményes egyháztörténet-kutatás, csak egyszerűen, tehát a tudományág, szakember hiányában, hosszú ideig nem fejlődhetett megfelelőképpen, megrekedt a félúton (valahol a műkedvelés és a szakmaiság között), és sokáig nem tudott továbblépni, következésképpen nem számíthatott a történettudomány szakmai elismerésére (egy-két egyéni teljesítménytől eltekintve). A Pokoly József Egyháztörténeti Műhely és a vele párhuzamosan működő Pokoly Társaság egyik célja az, hogy ezt az elismerést meg- vagy visszazerezze, és új, a szakmai színvonalnak is megfelelő szakágként legyen jelen az erdélyi és az anyaországi történettudományban.

MI A PRESBITEREK SZEREPE AZ EGYHÁZBAN?

■ A Kolozsvári Református Egyházmegye Presbiterszövetsége a néphagyományairól ismert mezőségi Visán rendezte a 2016-os év utolsó presbiterképző konferenciáját november 12-én. Dr. Bibza Gábor esperes ígéhirdetését követően Kerékgyártó Zsolt ördögkeresztúri lelképásztor tartott mindenki számára nagyon érdekes és tanulságos előadást a presbiter szerepéről az egyházunk és népünk megmaradásáért vívott küzdelemben.

NŐSZÖVETSÉGI TALÁLKOZÓ ÉS KÁRPÁT-MEDENCEI IMANAP

■ Egyházmegyénk Nőszövetsége szervezte meg szeptember 10-én a tordaszentlászlói templomban az Erdélyi Református Egyházkerület Nőszövetségének idei, észak-erdélyi régiós találkozóját, melyre a régióhoz tartozó négy egyházmegye (Dés, Kalotaszeg, Kolozsvár és Torda) gyülekezeteiből több mint ötszázan gyűltek össze. Szabó Zsuzsanna kecskeméti lelképásztor tartott előadást az öregedésről és az idősek lelkigondozásáról, majd Molnár Helén sajszentandrászi lelképásztor előadásában arra kereste a választ, hogy milyen szolgálatot vállalhat fel a nőszövetség az elöregedő gyülekezetekben. December 4-én, a Farkas utcai templomban tartották meg a XI. Kárpát-medencei Imanapot, melynek anyagát idén a Dunántúli Református Nőszövetség állította össze. Szöllősi Etelka elnök köszöntője után, Lengyel Dr. Püsök Sarolta egyetemi tanár bemutatója által a Dunántúli Református Egyházkerület történetébe nyerhetek bepillantást az érdeklődők. Az istentisztelettel folytatódó imanapon Dr. Buzogány Emese kórházlelkész és Antal Enikő 6. éves teológiai hallgató szolgált.

BIBLIAISMERETEIKET MÉRTÉK ÖSSZE A KOLOZSVÁRI IFJAK

■ Október 1-én, a kolozsvári IKE-klubban került megrendezésre a Kolozsvári Református Egyházmegye Bibliaismereti Vetélkedője, röviden az EBV, ahogy a fiatalok szeretik mondani. Az idei EBV mottója – „A hit, ha cselekedetei nincsenek, halott önmagában” (Jak 2,17) – értelmében a vetélkedő célkitűzése az volt, hogy olyan bibliai személyeket ismerjenek meg a fiatalok, akiknek értékrendje beépíthető saját életükbe. Dr. Bibza Gábor esperes nyitó áhítatát követően 24 fiatal, azaz 12 csapat mérte össze bibliai tudását és ügyességét a mindenki által nagyon élvezett interaktív vetélkedőn, ahol a cél a vetélkedésen túl a fiatalok lelki feltöltődése, találkozási és ismerkedési volt. Az EBV-n pódiumos lett Nagy Ágota és Székely Eszter (1. hely), valamint Burkhardt Zsófia és Kun Eszter (2. hely).

Rövid németországi kórusturné

N.-H. D.

Sitta Frfr. von Eckardstein bárónő nevét minden kollégista, és általuk több ezer erdélyi család

ismeri. A Németországban élő arisztokrata hölgy évtizedek óta a Kolozsvári Református Kollégium aktív támogatója: ösztöndíjakat biztosít a kollégisták-

nak, sokszor látogatott el a kollégiumba, illetve többször vendégül is látta a kórust. Legutoljára december elején kamarakórusnyi diák utazott Székely Árpád

karnagy-igazgatóval Németországba, a bárónő rezidenciájára. A részletekről a kollégium igazgatóját kérdeztük.

– A Kolozsvári Református Kollégium tizenhárom tanuló-ból álló kamarakórusa december 9. és 12. között három jótékonysági koncerten vett részt Bielefeld-Lage-Iggenhausen helységben, Németországban, amelyeket kollégiumunk támogatója, Eckardstein bárónő szervezett. A bárónő azért vállalta a koncertek szervezését, hogy újabb támogatókat szerezzen a kollégiumnak. Nagyon jól sikerült mindhárom esemény, a meghívott vendégek nagyon elégedettek voltak a kórus teljesítményével, és támogatásukat ígérték. Szép három napot töltöttünk el: repülővel utazni is élmény volt a diákok számára. Köszönöm annak a tizenhárom diáknak, aki vállalta, hogy képviseli a teljes kórust és a kollégiumot, illetve vállalták a sok munkát, a felkészülést, ami ezzel a kiszállással járt – összegzett Székely Árpád igazgató.



Eckardstein bárónő otthonában

„Gyöngyhalászat” mesterfokon: avagy kiből lesz operaénekes?

Több mint negyedszázados újjáalakítása óta a Kolozsvári Református Kollégiumról legkevésbé két dolog jut eszébe az erdélyi vagy kolozsvári családoknak: Székely Árpád igazgató és az általa vezetett kórus. A zeneliceumot, zeneakadémiát végzett karnagy, aki tudományos doktori fokozatát is megszerezte, mindig fontosnak tartotta a rá bízott gyermekek zenei tehetségének fejlesztését. Év elején az igazgató egyenként hallgatja meg a kilencedikeseket, akiknek egy része bekerül a kórusba. A fellépések egymást követik, és ezeknek a felkéréseknek az igazgató mindig eleget tesz. Nem tesz különbséget, hogy kis vidéki gyülekezet előtt vagy kolozsvári nagyszínpadon, történelmi eseményen lép fel; ugyanazzal az ügybuzgalommal minden koncertre, fellépésre. Ezért még a szakmabelinek is nehéz eldönteni: a sok munka közepette gyöngyhalászként hogyan lel rá az újabb énekes jelöltekre.

NAGY-HINTÓS DIANA

– *Hogyan fedezed fel a jó hangú diákokat? Hiszen a kórus több mint száz emberből áll, tehát gyakorlatilag lehetetlen felmérni, hogy kiben milyen hang lakozik.*

– Az évek során kialakítottam egy saját hangfejlesztési és hangképzési munkamódszert. A kóruspróbák elején a kórusral olyan hangképző gyakorlatokat énekeltek, amelyek előbb-utóbb felcsillantják azokat a hangokat, amelyekkel érdemes tovább dolgozni. Egy-egy jó hang mindig „kicseng” a szólamokban. De arra is volt már példa, hogy amikor kihallgatom egyik vagy másik szólamot valami miatt, akkor derül ki, hogy kinek mennyit fejlődött a hangja, azaz valami kezd alakulni. A hang és zenehallás fejlesztésére többféle egyetemre felvételiző diáknak is szüksége van (pl. tanító-óvóné esetében is). Ezeknek a diákoknak általában pluszfeladatot adok, azaz fellépéseinkkor kisebb szólókat énekelnek, és ha megszeretik, akkor elkezdek velük dolgozni. Egy idő után pedig elirányítom őket a megfelelő szakemberhez, általában a zeneakadémián oktató tanárhoz. Ha pedig a jó hallással rendelkező tanítvány zenepedagógiára akar felvételizni, tehetségének megfelelően irányítom vagy a kolozsvári Gh. Dima Zeneakadémiára vagy a BBTE Református Tanárképző Karán a zenepedagógia

szakra. Az évtizedek során több operaénekes, zenetanár, vallás-tanár, lelképásztor és színész került ki a Református Kollégium padjaiból. Számomra nagy öröm, hogy sikeresek, másrészt megelégedéssel tölt el, hogy beigazolódtak a sejtéseim, és hozzásegítettem őket ahhoz, hogy a számukra legmegfelelőbb pályát válasszák. Többen visszajárnak és fellépnek a jelenlegi diákokkal. Ennek nem csak én örülök, hanem a kórustagok is, hiszen ők is büszkék az innen kikerült művészekre.

– *Manapság egy fiatal számára sokkal vonzóbb a könnyűzene, mint az opera. Hogyan fogadják az utasításaidat, hiszen köztudott, hogy nagyon szigorú és következetes ember vagy, és a mai fiatalok számára nem éppen tetszetős az utasítások betartása.*

– Ez a mai fiatalság egyik nagy problémája, de én úgy gondolom, hogy azért fogadják el, amit ajánlok nekik, mert bíznak bennem és előttük vannak a példák. Ők tudják, hogy nem szoktam rossz irányba terelni őket, és ha valakinek valamit javasolok, azt meggondolom, és azt tényleg van értelme művelni. Továbbá azt is gondolom, hogy következetességem, szigorúságom és az évtizedek óta felhalmozott tapasztalatom tesz hitelessé pedagógusként, karnagyként.

– *A kollégista öregdiákok vissza-visszajárnak énekelni a karácsonyi koncerteken, pár éve pedig megalakult az öregdiákok kórusa. Ez hogyan történt?*

– Az öregdiákok már régen kifejezték az óhajukat, hogy le-

gyen állandó énekkaruk. Sajnos, ez nehezen megvalósítható, mert a mai diákság egy része dolgozik, más része sokat jár külföldre tanulmányútra. De azért minden karácsony előtt időt és fáradságot nem kímélve részt vesznek a próbákban, és fellépnek a koncerten. Ez azért is sikerül elég könnyen, mert olyan munkamódszerrel tanítottam őket, amelyet, ha évek is telnek el, fel tudnak használni. Külön öröm volt számomra az, hogy a mostani karácsonyi koncertünket, ahol fellépett a Gergely Zoltán zenetanár-karnagy, volt diákunk által vezetett 5–8. osztályos kórusa, a líceum és az öregdiákok kórusa, felvette az Erdélyi TV, és szinte este fogják közvetíteni. A koncertet követő napon pedig, december 18-án, vasárnap az öregdiákok kórusa a törökvágási egyházközség református templomában lépett fel, ezt a kolozsvári tévé magyar adása rögzítette, és december 26-án, délután 4 és 5 óra között fogja közvetíteni a TVR2 adó.



Egy-egy jó hang mindig „kicseng” a szólamokban